

AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE KALİTE GÜVENCESİ VE AKREDİTASYON

Serpil KOÇDAR, Cengiz Hakan AYDIN

ÖZET

Bu bölümün amacı, açık ve uzaktan öğrenmede kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerinin geçmişini, günümüzdeki durumunu ve geleceğine ilişkin eğilimleri tartışmaktır. Öncelikle alanyazında kalite güvencesi ve akreditasyonla ilişkili temel kavramlara değinilerek açık ve uzaktan öğrenmede (AvÜÖ) akreditasyon süreci ve

türlerinden bahsedilmiştir. Daha sonra, AvÜÖ'de kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerinin tarihçesi kısaca anlatılmış ve günümüzde bu konudaki farklı görüşler, dünyadaki uygulamalar ve kullanılan ölçütler ele alınmıştır. Son olarak, uygulamaların geleceğinden bahsedilmiştir.

GİRİŞ

Son on yılda, dünyada birçok ülkede eğitim hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve geliştirilmesi amacıyla yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon sistemleri kurulmuştur. Bu sistemler her bir ülkenin kendi gereksinimlerine, kültürüne ve sahip olduğu eğitim kurumlarının yapısına göre zaman içerisinde şekillenmiş, hatta kurulan sistemler *kalite güvencesi*, *akreditasyon*, *denetim*, *değerlendirme*, *kalite değerlendirme*, *onaylama* ve benzeri farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Farklı ülkelerde farklı kavramlar kullanılmış olsa da temel amaç, *eğitimde kaliteyi sağlamak ve sistematik bir yaklaşımla sürekli geliştirmek* olmuştur.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde kaliteyi sağlama çabaları dünyada sadece örgün eğitimde değil, açık ve uzaktan öğrenme (AvUÖ) alanında da yükseköğretim gündeminin ilk sıralarında yer alan konulardan biridir. Uluslararası öğrenci hareketliliği, sınırlar ötesi üniversiteler ve küreselleşen dünyada hizmetlerin serbest dolaşımı nedeniyle, uzaktan eğitimde diplomaların tanınması, kalite güvencesi ve akreditasyon uygulamaları ülkeler arasındaki ikili veya çok taraflı ilişkilerde önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir (YÖK, 2007). Bu gelişmelere paralel olarak, uzaktan eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda eğitim gören öğrenci sayılarının hızlı bir şekilde artması, kalite konusunda endişelere yol açmıştır (Belawati, 2010; Thorpe, 2003). Ancak, mevcut kalite güvencesi ve akreditasyon sistemleri içerisinde açık ve uzaktan öğrenmede kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerinin nasıl yürütüleceği tartışmalı bir konudur. Bazı ülkelerde bu alandaki uygulamalar belli bir geçmişe sahip iken, bazı ülkelerde henüz gelişme aşamasındadır. Başka bir deyişle, AvUÖ’de kalite güvencesi ve akreditasyon uygulamalarının dünyada henüz yeni gelişmekte olduğu; mevcut uygulamaların örgün eğitimdeki kadar yaygın olmadığı söylenebilir. Buna bağlı olarak, örgün eğitimde çok prestijli olan AACSB-Association to Advance Collegiate Schools of Business (İşletme ve Muhasebe programları için akreditasyon vermektedir) veya ABET-Accreditation Board for Engineering and Technology (Mühendislik programları için akreditasyon vermektedir) ve benzeri gibi dünya genelinde kabul görmüş akreditasyon kuruluşları AvUÖ’de bulunmamaktadır. Uzaktan eğitimde geliştirilen araçlar ve mekanizmalar akreditasyondan daha çok kalitenin geliştirilmesine yönelik olarak yol gösterici ilkeler niteliğinde olup, bu ilkelerin akreditasyon mekanizmasında olduğu gibi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu nedenle, alanyazında *akreditasyon* kavramından çok, *kalite güvencesi* kavramı ile karşılaşılmaktadır. Ancak son yıllarda AvUÖ faaliyetlerinin çoğalmasıyla birlikte kalite konusundaki endişelerin artmasıyla kaliteyi sağlamada daha bağlayıcı olan akreditasyon mekanizmasına doğru bir yönelme olduğu ve bu kavramın da sıkça kullanılmaya başlandığı söylenebilir. Hatta bazı uygulamalarda bu iki kavramın iç içe geçtiği ve birlikte kullanıldığı gözlenmektedir.

Bu bölümde, açık ve uzaktan öğrenmede kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerinin geçmişi, günümüzdeki durumu ve gelecekte nasıl olabileceği tartışılacaktır. Yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı bölüm içerisinde bazen kalite güvencesi, bazen akreditasyon kavramı kullanılırken, bazen de bu iki kavrama birlikte yer verilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Alanyazında kalite güvencesi ile ilişkili olarak kalite güvencesi, akreditasyon, denetim, değerlendirme ve benzeri birçok kavramla karşılaşılmalıdır. Temel amaç eğitim-öğretim faaliyetlerinde kaliteyi sağlamak ve sürekli geliştirmek olsa da bu kavramlar benzer özellikler taşımasının yanı sıra birtakım farklılıklara da sahiptir. Kavram karışması yaşanmaması açısından aşağıda bu kavramların benzer ve farklı yönlerine değinilmiştir.

Kalite güvencesi: Kalite ve kalite güvencesi kavramları yükseköğretim kurumlarının sözcük dağarcığına sanayiden geçmiştir (Anderson, Johnson ve Milligan, 2000). Kalite, genel anlamda eğitim kurumunun ulaşmaya değer öğrenme amaçları belirleyerek öğrencilerin bu amaçlara ulaşmasını sağlamak olarak tanımlanabilir. Ulaşmaya değer amaçlar, akademik standartlara, toplumun beklentilerine, öğrencilerin isteklerine, sanayinin ve diğer işverenlerin taleplerine, profesyonel kuramların gereksinimlerine ve üzerinde çalışılan konunun temel ilkelerine özen göstermeyi içermektedir (Gola, 2004). Hopea (2005) göre öğrenenler için kaliteli bir eğitim, onların beklentilerini karşılar veya beklentilerinin üzerinde olur ve öğrenenlerin programı bitirdiklerinde daha önce bilmedikleri bilgileri veya sahip olmadıkları becerileri sergilemelerini sağlar.

Kalite güvencesi kavramı akreditasyon, denetim, değerlendirme, kalite değerlendirmesi, onaylama ve benzeri uygulamaları kapsayan genel bir terim olarak düşünülebilir (ENQA, 2005). Başka bir deyişle, bu uygulamaların her biri kalite güvencesini sağlamanın birer yoludur. Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Ara Raporunda kalite güvencesini, “Bir yükseköğretim kurumunun ve/veya eğitim program/programlarının Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvencesi İlke ve Standartları kapsamında tanımlanmış iç ve dış kalite standartları ile uyumlu kalite/performans süreçlerini tam olarak yerine getirdiğine dair güvence sağlayabilmek için yapılan tüm planlı ve sistemli işlemler” olarak tanımlamıştır (YÖK, 2009:9).

Akreditasyon: Akreditasyon kelimesi Latince’de güven (trust) anlamına gelen credito kelimesinden türetilmiştir (Alstete, 2007:11). Dünyada ilk akreditasyon uygulamalarının başladığı ABD’de üst kurul olarak faaliyet gösteren Yüksek Eğitimde Akreditasyon Kurulu (Council for Higher Education Accreditation-CHEA), akreditasyonu “akademik kalitenin gelişmesi ve eğitim kurumlarının toplum nezdinde hesap verebilir durumda olması için izlenen öz- değerlendirme ve uzman değerlendirmesi süreci” olarak tanımlamaktadır (CHEA, 2006:2). Sanyal ve Martine (2007) göre akreditasyon, yetkili bir kuruluşun, bir yüksek eğitim kurumunun veya programının kalitesini değerlendirdiği bir süreç sonucunda, kurumun veya programın belirlenen ölçütlere uygun olduğuna karar vermesi ve belirli bir süre için resmi olarak tanınmasıdır. Akreditasyon, bir kurumun veya kurumdaki bir programın kalitesinin belirlenmiş bir dizi standartlara uygun olup olmadığını gösterdiğinden, kalite güvencesi kavramı ile yakından ilişkilidir (Kilfoil, 2007).

Denetim: Denetim, bir kurumun veya kurumun alt birimlerinin kalite güvence prosedürlerine sahip olup olmadığının ve bu prosedürleri ne ölçüde yerine getirdiğinin

dışarıdan uzmanlar tarafından incelenmesini içerir (Michavila ve Zamorano, 2007). Avustralya ve İngiltere’de denetim mekanizması kullanılmaktadır.

Değerlendirme: Değerlendirme, bir eylemle ilgili bir yargıya ulaşmanın amaçlandığı, birtakım yöntemler izleyerek dış etki yaratma niyeti ile yapılan bilişsel bir etkinliktir. Değerlendirmede bir eylemin etkileri veya potansiyeli ile ilgili bir yargıya ulaşma söz konusudur. Akreditasyon bir değerlendirme süreci içermektedir; ancak değerlendirme sonucunda akredite etme amacı olmayabilir. Değerlendirmede genelde kurumun zayıf ve güçlü yanlarının ortaya koyulması, stratejik tavsiyelerde bulunulması gibi daha geniş amaçların gerçekleştirilmesi söz konusudur (Gola, 2004; Hamalainen, Haakstad, Kangasniemi, Lindeberg ve Sjölund, 2001). Değerlendirmeden farklı olarak, denetimde kalitenin kendisi veya çıktıları incelenmez; bunun yerine kalite ile sonuçlanacağına inanılan süreçlere ve yöntemlere odaklanılır (Alstete, 2004).

Akreditasyonda kullanılan yöntemler denetim ve değerlendirmede kullanılanlarla birçok yönden benzerlik göstermektedir. Bu yöntemler öz-değerlendirme, doküman analizi, performans göstergelerinin incelenmesi, uzman ziyaretleri, tetkik, özel oluşturulmuş paneller, paydaşlara uygulanan anketler, doğrudan sınıfta gözlem, öğrenciye not verme sürecinin izlenmesi olarak sayılabilir (Harvey, 2004; Scheele, 2004). Akreditasyonun diğer kavramlardan temel farkı, başvuran eğitim kurumlarına uygulanan bir süreç olması; sürecin sonunda akredite edildi veya akredite edilmedi şeklinde bir karara varılması ve kuramların veya programların belirli prosedürler sonucunda alabileceği bir etiket sağlamasıdır. Harvey’e (2004) göre akreditasyonun temel işlevi sektörün ve sunulan programların kontrol edilmesini sağlamaktır; akreditasyonda bu durum denetim veya değerlendirme gibi diğer dış kalite süreçlerinde olduğundan daha açıktır. Akreditasyonla denetim ve değerlendirme arasındaki en önemli fark, benimsenen yaklaşımda ortaya çıkmaktadır. Denetim ve değerlendirme kurumun veya programın uygun şekilde işlediği önermesine dayanmaktadır. Akreditasyonda ise kurumlar veya programlar uygun şekilde çalıştığını kanıtlamak zorundadır. Harvey (2004:9), denetimi, hukuk alanında kullanılan “bireylerin suçluluğu kanıtlanana kadar masum olarak kabul edilmesi”, akreditasyonu ise “bireylerin masum olduğu kanıtlanana kadar suçlu sayılması” yaklaşımına benzetmektedir.

Akreditasyonda temel olarak aşağıdaki özellikler bulunmaktadır (Michavila ve Zamorano, 2007):

- Değerlendirilen kurumun belirli bir standarda (minimum standart veya mükemmellik standardı gibi) ulaşmış ulaşmadığı belirlenir.
- Akreditasyon her zaman bir kıyaslama değerlendirmesini içerir.
- Akreditasyon işleminin sonuçları politik durumlara değil, daha önceden belirlenmiş kalite ölçütlerine dayanır.
- Kalite ölçütlerinin yerine getirildiğine dair kanıtların sunulması gerekir.
- Akreditasyon genelde evet/hayır seçeneklerinden oluşan iki dereceli bir sonuca sahiptir.

Akreditasyon mekanizmasının ilk örnekleri ABD’de 18.yüzyılın sonlarına doğru görülmeye başlanmıştır (Harclerod, 1980; Sanders, 1959; Selden, 1960). Zaman içinde

gereksinimler doğrultusunda gelişen bu mekanizmanın kökeni, ABD’de 19. yüzyılın sonlarında kurulan, kolej ve üniversiteler tarafından oluşturulmuş; Kolej nedir? ve Bir kolej nasıl olmalıdır? soruları çerçevesinde kolej ve lise yöneticileri arasında yakın ilişkiler kurulmasını amaçlayan çeşitli bölgesel tabanlı birliklerin etkinliklerinde bulunmaktadır. Farklı amaçlar için kurulan bu birlikler daha sonra akreditasyon işlevini yerine getirmeye başlamışlardır (Harclerod, 1980; El-Khawas, 2001).

ACIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE AKREDİTASYON SÜRECİ

ABD’de tüm akreditasyon kuruluşlarını akredite eden CHEA’ya göre akreditasyon süreci 3-10 yıl arası değişen dönemler itibariyle gerçekleştirilmekte ve ister program düzeyinde ister kurumsal düzeyde olsun, temel olarak aşağıdaki aşamaları içermektedir (CHEA, 2002; CHEA, 2006):

1. **Öz-değerlendirme:** Kurum, akreditasyon kuruluşunun belirlediği ölçütler doğrultusunda talep edilen formatta bir öz-değerlendirme raporu hazırlar ve rapor ekinde her bir ölçüt için gerekli kanıtları sunar.
2. **Uzman incelemesi:** Akreditasyon kuruluşu nezdinde öz-değerlendirme raporu uzmanlar tarafından incelenir.
3. **Eğitim kurumunun uzman bir ekip tarafından ziyaret edilmesi:** Eğitim kurumu 2-3 kişilik bir uzman grubu tarafından ziyaret edilir.
4. **Akreditasyon kuruluşunun karar vermesi:** Akreditasyonun verilip verilmediği konusunda karar verilir.
5. Devam eden dış değerlendirme süreci: Süreç, belirli aralıklarla tekrarlanır.

AvÜÖ’de akreditasyon sürecinin, yüz yüze eğitim kurumlarının ve programlarının akreditasyonu ile aynı olduğu söylenebilir; ancak, sürecin bazı aşamalarında farklılıklar olabilmektedir. Örneğin, bazı uygulamalarda ekip ziyareti ile inceleme yerine program çevrimiçi olarak uzaktan incelenebilmekte; ayrıca kanıt olarak sunulacak dokümanlar çevrimiçi olarak sisteme yüklenmektedir.

ACIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE KALİTE GÜVENCESİ VE AKREDİTASYON TÜRLERİ

Örgün eğitimde temel olarak kurum ve program düzeyinde akreditasyon verilmekte iken, AvÜÖ uygulamalarında bu iki tür akreditasyonun yanı sıra ders düzeyinde de akreditasyon uygulamalarına rastlanmaktadır.

Kurumsal akreditasyon: Bu tür akreditasyonda sistem olarak eğitim kurumunun kapasitesi incelenmekte ve akredite edilmektedir. Kurumsal akreditasyonda kurumun bütününe odaklanılmakta; çalışanların yeterlikleri, araştırma etkinlikleri, öğrenci girişleri, öğrenme kaynakları gibi konularda belirlenen standartların sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilmektedir (Coffey ve Millsaps, 2004; Eaton, 2008).

Program akreditasyonu: ABD'de profesyonel akreditasyon olarak da adlandırılabilir. Bu tür akreditasyonda mesleki programlar; özellikle de hukuk, hemşirelik, mühendislik gibi profesyonel uzmanlık alanlarında yürütülen programlar akredite edilmektedir. Amaç, öğrencileri belirli bir mesleğe hazırlayan eğitim programlarından mezun olanların profesyonel yeterliklere sahip olmasını sağlamaktır (Coffey ve Millsaps, 2004; Eaton, 2008). Ancak, Avrupa'da program akreditasyonu ABD'den farklı olarak tüm programlara uygulanmaktadır; programın belirli bir meslek kazandırmaya yönelik olması gerekmemektedir (Schwarz ve Westerheijden, 2004).

Ders akreditasyonu: Derslere yönelik olarak kalite etiketi veya akreditasyon verilmektedir. Bu tür akreditasyon henüz kurum ve program akreditasyonu kadar yaygın değildir.

AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE KALİTE GÜVENCESİ VE AKREDİTASYON FAALİYETLERİNİN TARİHÇESİ

Örgün eğitimde olduğu gibi, AvUÖ alanında da akreditasyon konusunda ilk çalışmalar ABD'de yapılmıştır. Bu çalışmalar 1926 yılında Ulusal Uzaktan Eğitim Kurulunun (National Home Study Council-NHSC) kurulmasıyla başlamıştır. 1926'da Carnegie Kuruluşu (Carnegie Corporation) tarafından yapılan bir araştırmada postayla eğitim veren okullara kayıt yaptıran öğrenci sayısının geleneksel yüksek eğitim kurumlarının sahip olduğu öğrenci sayısından fazla olduğu; buna rağmen toplumu kalitesi düşük olan veya sahte programlardan koruyacak standartların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Feasley ve Bunker, 2007). Bu araştırmadan kısa bir süre sonra, postayla eğitim yapan okulların kaliteli eğitim vermelerini teşvik etmek amacıyla Carnegie Kuruluşu tarafından verilen bir bağış ile NHSC kurulmuştur. NHSC, yüksek kaliteyi, eğitsel açıdan sağlam ve geniş olarak kabul gören uzaktan eğitim uygulamalarını ve bağımsız öğrenme kuramlarını teşvik etmek ve sürdürmek amacıyla gönüllü bir birlik olarak postayla eğitim yapan okulların bir araya gelmesiyle kurulmuştur (DETC, 2013; Feasley ve Bunker, 2007; Lezberg, 2007). Carnegie çalışmasının yürütücüsü ve NHSC'nin ilk yönetici direktörü olan John Noffsinger, özel okullar için minimum standartların listesini yayınlamıştır (Feasley ve Bunker, 2007).

Öğretim televizyonu ile yapılan derslerin yaygınlaşmasıyla, 1952'de NHSC uzaktan eğitim kurumlarının üyeliği için kullanılan prosedürlerin geliştirilmesi gerektiğine karar vermiştir (DETC, 2013; Flango, 2000). Bunun için en iyi çözümün gönüllü akreditasyon olduğu düşünülerek, 1955'te Birlik bünyesinde bağımsız bir Akreditasyon Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon 1959'da ABD Eğitim Birimi tarafından ulusal olarak tanınan akreditasyon kuruluşları listesinde yer almıştır (DETC, 2013; Lezberg, 2007). Birlik, 1994 yılında isim değişikliğine uğramış ve Uzaktan Eğitim ve Yetiştirme Kurulu (Distance Education and Training Council-DETC) olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. DETC, 1975 yılından beri CHEA (ve önceki kuruluşlar) tarafından tanınmaktadır (DETC, 2013).

Avrupa’da kalite güvencesi kavramının yükseköğretim kurumlarının yönetiminde ve hükümet politikalarında bir araç olarak kullanılması, 1970 ve 1980’lerde kalite güvencesinin sanayide yeni bir yönetim aracı olduğunun keşfedilmesiyle başlamıştır. Yükseköğretimde kalite güvencesi, Batı Avrupa’daki bazı ülkelerde ilk olarak 1980’li yılların ortalarında; Orta ve Doğu Avrupa’da ise 1990’lı yıllardan sonra uygulamaya koyulmuştur. (Schwarz ve Westerheijden, 2004). Benzer şekilde, dünyada diğer ülkelerde eğitimde kalite güvencesi kavramı 1970’lerden sonra gündeme gelmiştir. Bu yapı içerisinde AvUÖ’de kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmalarının birkaç ülke hariç özellikle teknolojinin gelişmesine bağlı olarak e-öğrenme gibi yeni sunum türlerinin ortaya çıkmasıyla 2000’li yıllardan sonra ivme kazandığı görülmektedir. ABD’nin yanı sıra Norveç ve İngiltere AvUÖ’de kalite çalışmalarına diğer ülkelere göre daha önce başlamıştır (Thorpe, 2003). 1948 yılında Norveç’te postayla eğitim yapan okullarla ilgili bir yasa yürürlüğe girmiş; bu yasa ile postayla eğitim yapan dersleri ve okulları Eğitim Bakanlığı adına 1990lı yılların başına kadar akredite eden Mektupla Eğitim Okulları Kurulu (Correspondence School Council) faaliyete başlamıştır. Uzaktan eğitimin geliştirilmesi amacıyla 1968’de Norveç Uzaktan Eğitim Birliği (Norwegian Association for Distance Education-NADE) kurulmuştur. Uzaktan eğitim kurumlarının üyeliğiyle oluşan ulusal bir kuruluş olan NADE, uzaktan eğitimin gelişmesi konusunda Norveç’te etkin bir role sahip olmuştur.

Denetim mekanizmasının kullanıldığı İngiltere’de hükümetin girişimiyle 1969’da Mektupla Eğitim Kolejlere için Akreditasyon Kurulu (Council for the Accreditation of Correspondence Colleges) kurulmuştur. Uzaktan eğitimle verilen derslerin kalitesinin sağlanmasından sorumlu olan kuruluş, 1982’de özelleşene kadar kısmi olarak hükümet tarafından finanse edilmiştir. Daha sonra 1995 yılında isim değişikliği yapılmış olup, şu an Açık ve Uzaktan Öğrenme Kalite Kurulu (Open and Distance Learning Quality Council-ODL QC) adı altında bağımsız bir kuruluş olarak faaliyet göstermektedir (Kirkpatrick, 2012; Thorpe, 2003).

GÜNÜMÜZDE AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE KALİTE GÜVENCESİ VE AKREDİTASYON FAALİYETLERİ: FARKLI GÖRÜŞLER

Açık ve uzaktan öğrenmede kalite güvencesi faaliyetlerinin nasıl yürütüleceği tartışmalı bir konudur. Bazı uzmanlar kalite güvencesi ve akreditasyon sürecinde AvUÖ uygulamalarının örgün eğitimde kullanılan ölçütlerin aynısıyla değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürerken, bazı uzmanlar ise uzaktan eğitimin farklı ölçütlerle değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Stella ve Granam, 2004; Welch ve Glenie, 2005). Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimle aynı şekilde değerlendirilmesi gerektiğini ileri süren uzmanlar, her iki eğitim türünde de öğrenme çıktılarının aynı olması gerektiğini savunarak belirlenen öğrenme çıktılarına nasıl ulaşıldığının değil, ulaşılp ulaşılmadığının önemli olduğunu ve bu nedenle izlenen yöntemlerde bir farklılık olmaması gerektiğini sövlemektedirler

AvUÖ uygulamaları için farklı ölçütler geliştirilmesi gerektiğini savunan uzmanlar, öğrenme çıktıları aynı olsa bile, AvUÖ ile yüz yüze eğitim arasında önemli farklılıkların olduğunu ve bu farklılıkların dikkate alınması gerektiğini belirtmektedirler (Eaton, 2002; E-learning Quality, 2008; Handbook, 2009; Jung ve Latchem, 2007; Kilfoil, 2007; Loane, 2001; QAA, 2004; Sanyal ve Martin, 2007; Stella ve Granam, 2004; Wellman, 2000). Bu uzmanlara göre, geleneksel kalite ölçütleri ve değerlendirme yöntemleri

e-öğrenme ile ortaya çıkan yeni sunum türlerini değerlendirmede yetersiz kalmaktadır (E-learning Quality, 2008). Örneğin, yüz yüze eğitim akreditasyonunda kurum ziyareti sürecinde yöneticiler, öğretim elemanları ve öğrenciler ile yapılan görüşmeler, uzaktan eğitimde sanal ortamlarda yapılan görüşmelere dönüşebilmektedir (Stella ve Granam, 2004). Bunun yanı sıra, yüz yüze eğitim kurumlarındaki akreditasyon süreçlerinde daha az dikkate alınan materyal değerlendirmesi, uzaktan eğitim akreditasyon sürecinde önemli bir unsurdur (Kilfoil, 2007). Başarılı bir uzaktan eğitim programı için öğrenme materyallerinin yüksek kalitede olması çok önemlidir; çünkü örgün eğitimde sınıf ortamında dersi anlatan öğreticilerin yerini uzaktan eğitimde materyaller almakta; başka bir deyişle öğretici, hazırlanan materyaller olmaktadır (Welch ve Glennie, 2005). Ayrıca, akreditasyon değerlendirmelerinde dikkate alınan; öğrencilerin sınıfta geçirdikleri süre de uzaktan eğitimde söz konusu değildir (Wellman, 2000). Ancak, bu görüşü savunan uzmanlar arasında ölçütlerin hangi düzeyde farklılaşması gerektiği konusunda bir fikir birliğinin olmadığı söylenebilir. Bazı uzmanlar yüz yüze eğitimde kullanılan mevcut yöntemlerde, ilke ve standartlarda birtakım düzenlemeler yapılmasını ve uzaktan eğitim için belirlenecek kalite öğelerinin mevcut kalite güvence sistemlerine *entegre edilmesini* önermektedir (E-learning Quality, 2008; Stella ve Granam, 2004). Buna karşılık, bazı uzmanlar AvUÖ uygulamalarının, kendine özgü öğelerine uygun biçimde geliştirilmiş farklı ölçütlerle değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Başka bir deyişle, bu gruptaki uzmanlar birtakım farklı düzenlemelerin yapılması gerektiği görüşünü paylaşmaktadır; ancak yapılacak düzenlemelerin derecesi konusunda bir uzlaşma söz konusu değildir. Dünyadaki uygulamaların da bu farklı görüşlere paralel olarak şekillendiği gözlenmektedir.

DÜNYADAKİ UYGULAMALAR VE KULLANILAN ÖLÇÜTLER

Ülkelere göre farklılık gösteren akreditasyon ve benzeri uygulamalar, yukarıda bahsedilen farklı görüşler doğrultusunda 3 grupta incelenebilir:

- AvUÖ uygulamalarını mevcut akreditasyon ve kalite güvencesi kuruluşları bünyesinde örgün eğitimle aynı biçimde akredite eden ülkeler
- Mevcut akreditasyon ve kalite güvencesi kuruluşları bünyesinde AvUÖ ile ilgili ölçütlerin geliştirildiği ülkeler
- Birinci ve ikinci maddelerdeki uygulamaların yanı sıra, uzaktan eğitim için ayrı bir kalite güvencesi ve akreditasyon kuruluşuna sahip ülkeler

Dünyada birinci grupta yer alan; AvUÖ uygulamalarını mevcut akreditasyon ve kalite güvencesi kuruluşları bünyesinde örgün eğitimle aynı biçimde akredite eden ülkelerin çoğunlukta olup, ikinci ve üçüncü gruba giren ülkelerin sınırlı sayıda olduğu söy-

lenebilir. İngiltere ve ABD hem ikinci hem de üçüncü grupta yer alan uygulamalara sahiptir.

1. *AvUÖ uygulamalarını mevcut akreditasyon ve kalite güvencesi kuruluşları bünyesinde örgün eğitimle aynı biçimde akredite eden ülkeler:* Avustralya, Hong Kong, Çin, Tayland, Japonya, Tayvan ve Kore bu gruba giren ülkelere örnek verilebilir (Jung ve Latchem, 2007). Türkiye'nin de dahil olduğu Avrupa bölgesinde AvUÖ'de akreditasyon ve kalite değerlendirmesi, ulusal akreditasyon kuruluşları nezdinde genelde pek üzerinde durulmayan bir konudur. AvUÖ'de yaygın olarak kullanılan bir akreditasyon sistemi bulunmamaktadır (Dondi ve Moretti, 2007). Ayrıca, Avrupa'da eğitim kuramlarında kalite güvencesi çalışmalarından sorumlu kuruluş olan Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Ağının (European Network for Quality Assurance in Higher Education-ENQA) yayınladığı standartlar ve ilkelerde uzaktan eğitim yer almamaktadır (E-Learning Quality, 2008). Bunun nedeninin, eğitim kurumlarının ve programlarının öğrenme çıktıları temel alınarak değerlendirilmesi ve her iki eğitim türünde de çıktıların aynı olması gerektiği düşüncesi olduğu söylenebilir. Bu kapsamda eğitimde kaliteyi sağlama ve sürdürme amaçlı faaliyetler kalite güvencesi kavramı çerçevesinde AvUÖ ile ilgili çalışmalar yapan birlikler ve kuruluşlar bünyesinde yürütülmüş; böylece geliştirilen ilkeler veya ölçütler bağlayıcı olmaktan çok, eğitim kurumları için yol gösterici bir rehber haline gelmiştir. Finlandiya, Danimarka, Hollanda, Fransa başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde AvUÖ örgün eğitimle aynı biçimde değerlendirilmektedir.

2. *Mevcut akreditasyon ve kalite güvencesi kuruluşları bünyesinde AvUÖ ile ilgili ölçütlerin geliştirildiği ülkeler:* Bazı ülkelerde mevcut akreditasyon ve kalite güvencesi kuruluşları bünyesinde AvUÖ ile ilgili birtakım çalışmalar yapılmakta ve ek ölçütler geliştirilmektedir. Örneğin, İsveç'te Ulusal Yüksek Eğitim Kuruluşu (Swedish National Agency for Higher Education), e-öğrenme için ek kalite ölçütleri geliştirmiştir (E-learning Quality, 2008). İsveç'te izlenen yaklaşım, e-öğrenmede yüz yüze eğitimle temelde aynı kalite koşullarının sağlanması gerektiği yönündedir; ancak e-öğrenme ve yüz yüze eğitim arasında önemli farklılıklar olduğu konusunda da görüş birliği söz konusudur. Bu nedenle İsveç'te geleneksel kalite ölçütlerinin ve değerlendirme yöntemlerinin e-öğrenmeyi değerlendirmede yetersiz kaldığı ileri sürülerek farklı ölçütler geliştirilmiştir. Ayrıca, örgün eğitimi akredite eden Eğitimde Kalite Güvencesi Kuruluşu (Norwegian Agency for Quality Assurance in Education-NOKUT) bünyesinde de 2007 yılından beri AvUÖ ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

Romanya'da Yüksek Eğitimde Kalite Güvencesi Kuruluşu (Agency for Quality Assurance in Higher Education-ARACIS) AvUÖ programları için farklı ölçütler kullanmaktadır (O. Sarbu ile yüz yüze görüşme, 19 Kasım 2010). Kuruluş, uzaktan eğitim programları için bir değerlendirme rehberi geliştirmiştir.

İngiltere'de eğitimde kalite çalışmalarını yürüten ulusal Kalite Güvencesi Kuruluşu (Quality Assurance Agency-QAA) AvUÖ uygulamalarının geleneksel eğitimden farklı ölçütlerle de değerlendirilmesi gerektiği düşüncesiyle, mevcut ölçütlere ek olarak uzaktan eğitime özgü ölçütler geliştirmiştir (Thorpe, 2003). İngiliz Açık Üniver

sitesi de diğer örgün üniversiteler gibi QAA tarafından denetlenmektedir (E-learning Quality, 2008).

ABD’de bölgesel akreditasyon kuruluşları bir araya gelerek AvUÖ programlarına ve kuramlarına uygulanabilecek ölçütler (Best Practices for Electronically Offered Degree and Certificate Programs¹) geliştirmiştir. Bölgesel akreditasyon kuruluşları AvUÖ’de sunum yöntemlerindeki farklılıkları da kabul ederek yüksek kalitede eğitim standartları sürdürmeyi amaçlamaktadırlar (Alstete, 2007; Loane, 2001). Ayrıca, bölgesel kuruluşların kendilerinin de uzaktan eğitimle ilgili geliştirdiği ölçütler bulunmaktadır.

Endonezya’da kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetleri Ulusal Eğitim Bakanlığının bünyesindeki Ulusal Akreditasyon Kurulu (National Accreditation Board for Higher Education) tarafından yürütülmektedir. Program akreditasyonu verilmekte; yüz yüze ve uzaktan eğitim için farklı yöntemler uygulanmaktadır (Jung ve Latchem, 2007).

1. Birinci ve ikinci maddelerdeki uygulamaların yanı sıra, uzaktan eğitim için ayrı bir kalite güvencesi ve akreditasyon kuruluşuna sahip ülkeler: Dünyada AvUÖ için ayrı bir kalite güvencesi ve akreditasyon kuruluşuna sahip çok az sayıda ülkede olduğu gözlenmektedir. Bu ülkeler ABD, Hindistan ve İngiltere olarak sayılabilir. ABD’de DETC yalnızca AvUÖ için kurumsal düzeyde akreditasyon vermektedir. DETC’nin standartları ve ölçütleri postayla eğitim ve benzeri AvUÖ türlerinin yanı sıra, web-tabanlı çevrimiçi bir öğrenme programına da uygulanabilecek şekilde geliştirilmiştir (USDE, 2006). DETC 5 yıl için kurumsal düzeyde akreditasyon vermektedir. Günümüzde DETC ABD’de 21 eyalette ve 7 ülkede 100’den fazla AvUÖ kurumunu akredite etmektedir. Beş yüzden fazla farklı akademik ve mesleki eğitim sunan bu kurumlarda 3 milyonun üzerinde öğrenen bulunmaktadır².

On üç açık üniversiteye ve 106’dan fazla ikili yapıda yüksek eğitim kurumuna sahip olan Hindistan’da AvUÖ akreditasyonu ayrı bir kuruluş tarafından verilmektedir. Akreditasyon faaliyetleri 1991’de kurulan Uzaktan Eğitim Kurulu (Distance Education Council-DEC) tarafından yürütülmektedir. DEC, hem kurumsal hem de program akreditasyonu vermektedir (Handbook, 2009).

İngiltere’de ODL QC, çeşitli eğitim düzeylerinde, özellikle de yüksek eğitim düzeyinin altında hizmet veren özel eğitim ve yetiştirme kuramlarını akredite etmektedir (Kirkpatrick, 2012).

Ulusal düzeyde gerçekleştirilen kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerinin yanı sıra, son yıllarda örgün eğitim akreditasyonu veren bazı uluslararası akreditasyon kuruluşları AvUÖ için de akreditasyon vermeye başlamıştır. Bunlardan biri işletme ve yönetim alanında uluslararası düzeyde akreditasyon veren Avrupa İşletme Geliştirme Kuruluşudur (European Foundation for Management Development-EFMD). EFMD, örgün eğitim kurumlarının ve programlarının yanı sıra enformasyon ve iletişim teknolojileri (ICT) tabanlı programlara EFMD CEL akreditasyonu vermektedir³.

¹ <http://www.sacscoc.org/pdf/commadap.pdf> fErisim tarihi: 25.06.2013)

² <http://www.detc.org/> (Erişim tarihi: 10.04.2013)

³ <https://www.efmd.org/accreditation-main/cel> (Erişim tarihi: 25.06.2013’)

EFMD CEL akreditasyonu;

- 3 yıl için verilmektedir.
- Program (İşletme alanındaki ICT tabanlı programlar) düzeyinde verilmektedir.
- 6-10 ay arası bir süreçte tamamlanmaktadır.

ABD’de faaliyet gösteren, aynı zamanda uluslararası düzeyde de yaygın olarak akreditasyon veren ABET, temel olarak örgün mühendislik programlarının yanı sıra AvUÖ ile verilen programları da akredite etmektedir⁴. ABET, AvUÖ programlarını örgün eğitimde kullanılan ölçütlerle akredite etmektedir.

Bunlara ek olarak, birçok ülkede uzaktan eğitimin geliştirilmesi konusunda faaliyet gösteren ulusal ve bölgesel bazı kuruluşlar bünyesinde AvUÖ uygulamalarının kalitesinin artırılması amacıyla ilkeler, rehberler veya ölçütler geliştirilmiştir. Örneğin, Norveç’te NADE bünyesinde Kalite Komitesi (Standing Committee on Quality-SCQ) kurulmuştur. SCQ’nun görevi, Eğitim Bakanlığı ile müzakere halinde çalışılması suretiyle kalite için ölçütler geliştirmektir. Geliştirilen bu ölçütler, kuramların kendi kalite gelişimi için yol gösterici niteliktedir (E-learning Quality, 2008; Thorpe, 2003).

Uzaktan eğitim veren Güney Afrika Üniversitesi (University of South Africa-UNISA), örgün eğitimle aynı şekilde Yüksek Eğitim Kurulu (Council of Higher Education-CHE) tarafından akredite edilmektedir. Buna karşılık, Güney Afrika’da uzaktan eğitim birliği olan Ulusal Uzaktan Eğitim Kuruluşları Birliği (National Association of Distance Education Organisations of South Africa-NADEOSA) uzaktan eğitim için kalite ölçütleri geliştirmiştir. Ayrıca, Afrika bölgesinde uzaktan eğitimin kalitesini artırmak ve eğitim kurumlarında kalite güvencesini koordine etmek amacıyla Afrika Uzaktan Eğitim Kurulu (African Council for Distance Education-ACDE) ve Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Kuruluşu (Quality Assurance and Accreditation Agency QAAA) oluşturulmuştur⁵.

Bunların yanı sıra, Asya’daki açık üniversitelerin oluşturduğu bir kuruluş olan Asya Açık Üniversiteler Birliği (Association of Open Universities-AAOU) bir kalite güvencesi çerçevesi oluşturarak, 9 başlık ve 107 maddeden oluşan bir ölçüt seti geliştirmiştir (Dondi ve Moretti, 2007). Benzer şekilde, bölgesel bir kuruluş olan Asya-Pasifik Kalite Ağı (Asia-Pacific Quality Network-APQN) tarafından uzaktan eğitim ve e-öğrenmede kalite konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

⁴ <http://www.abet.org/onlme-programs/> (Erişim tarihi: 25.06.2013)

⁵ http://www.icde.org/en/icde_news/ODL+quality+issues+in+Africa.b7C wtBS30.ips (Erişim tarihi: 26.06.2013)

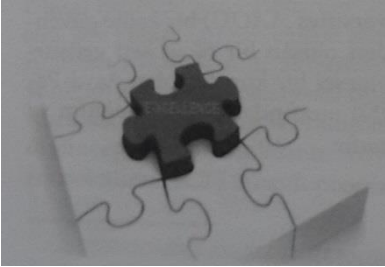
Türkiye'de AvUÖ'de Kalite Güvencesi ve Akreditasyon

Türkiye'de AvUÖ'de kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerinin henüz gelişme aşamasında olduğu söylenebilir. Yeni açılacak programlar YÖK bünyesinde faaliyet gösteren Uzaktan Eğitim Komitesi tarafından değerlendirilmekte ve bu değerlendirme sonucunda programların açılıp açılmaması konusunda karar verilmektedir (Özkul ve Latchem, 2011). Program açıldıktan sonra ise programın kalitesini sistematik bir biçimde değerlendirmeye yönelik bir mekanizma bulunmamaktadır.

Türkiye'de uzaktan eğitimde süreç ve çıktılarda kaliteyi sağlamaktan daha çok erişim, eşitlik ve kapasite yaratma konularına önem verilmiştir (Özkul ve Latchem, 2011). Latchem, Özkul, Aydın ve Mutlu (2006), Türkiye'de uzaktan eğitim uygulamalarında kalite güvencesi konusuna öncelik verilmesi gerektiğini ve bir kalite güvencesi sisteminin gereksinim olduğunu belirtmektedir. Son birkaç yılda uzaktan eğitim veren üniversitelerin sayısındaki artışın da bu gereksinimi artırdığı söylenebilir.

Dünyada AvUÖ için Kalite Etiketi veya Akreditasyon Veren Diğer Kuruluşlar

Yukarıda bahsedilen uygulamaların yanı sıra, dünyada son yıllarda kalite güvencesi ve akreditasyon kuruluşu olmayan; bununla birlikte AvUÖ konusunda çalışmalar yapan bazı kuruluşlar veya dernekler bünyesinde kalite etiketi veya akreditasyon sağlama konusunda çeşitli faaliyetlerin ortaya çıktığı gözlenmektedir. Özellikle Avrupa'da Avrupa Birliği tarafından desteklenen projeler ile AvUÖ ile ilgili çalışmalar yapan uluslararası birlikler ve kuruluşlar tarafından AvUÖ'de kalite güvencesi ve akreditasyon ölçütleri geliştirilmiştir. Örneğin, uzaktan eğitim yapan üniversitelerin oluşturduğu bir kuruluş olan Avrupa Uzaktan Eğitim Üniversiteleri Birliği (European Association of Distance Teaching Universities-EADTU), Avrupa Komisyonunun desteğiyle yürütülen E-xcellence projesi kapsamında 2009 yılında *Quality Assessment for E-learning: A Benchmarking Approach* adlı çalışmasında Avrupa ülkelerinde e-öğrenme programları için yol gösterici nitelikte ilkeler geliştirmiştir. Başvuru yapan ve süreci başarıyla tamamlayan eğitim kurumlarına veya programlarına *E-xcellence Kalite Etiketi* verilmektedir⁶. Bugüne kadar 13 üniversitede kurum, program veya fakülte düzeyinde kalite etiketi verilmiştir.

E-xcellence kalite etiketi;

- 3 yıl için verilmektedir.
- Hangi düzeyde verileceği eğitim kurumu ile müzakere edilerek belirlenmektedir.

⁶ <http://www.eadtu.nl/e-xcellencelabel/> (Erişim tarihi: 20.06.2013)

Benzer şekilde, Avrupa E-Öğrenme Kalite Kuruluşu (European Foundation for Quality in E-Learning-EFQUEL), UNIQUE Projesi kapsamında ölçütler geliştirmiştir ve başvuran eğitim kurumlarına akreditasyon sağlamaktadır⁷. Bugüne kadar 11 üniversite akredite edilmiştir.

UNIQUE akreditasyonu;

- 3 yıl için verilmektedir.
- Kurumsal düzeyde verilmektedir.
- 3-6 ay arası bir süreçte tamamlanmaktadır.

Buna ek olarak EFQUEL, ECB-Check etiketi ile enformasyon ve iletişim teknolojisi tabanlı mesleki yetiştirme programları ve dersleri sunan kurumları sertifikalandırmaktadır⁸. Ayrıca, EFQUEL bünyesinde program düzeyinde de E-Quality etiketi verilmektedir.

ECB-Check sertifikasyonu;

- 3 yıl için verilmektedir.
- Program ve ders düzeyinde verilm
- Yaklaşık 6 aylık bir süreçte tamamlanmaktadır.

AvUÖ alanında etkin olarak faaliyet gösteren Uluslararası Açık ve Uzaktan Eğitim Kurulu (International Council for Open and Distance Education-ICDE), Mart 2013'te kalite incelemesi uygulaması başlattığını duyurmuştur⁹.

ICDE kalite etiketi;

- 3 yıl için verilecektir.
- Kurumsal düzeyde verilecektir.
- 6-10 ay arası bir süreçte tamamlanacağı öngörülmektedir.

ABD'de Quality Matters (QM) Programı tarafından ulusal ve uluslararası düzeyde çevrimiçi dersler için kalite değerlendirmesi yapılmakta ve QM Etiketleri verilmektedir¹⁰.

⁷ <http://www.aualityfoundation.org/unique-certification/> (Erişim tarihi: 01.05.2013)

⁸ <http://efquel.org/certificates/> (Erişim tarihi: 01.05.2013)

⁹ <http://www.icde.org/en/icde-news/Quality+Reviews++a+service+for+institutions.b7CwJTHWXL.ips> (Erişim tarihi: 25.06.2013)

¹⁰ <https://www.qualitymatters.org/about> (Erişim tarihi: 25.06.2013)

QM Etiket;

- 1 yıl için yerilmektedir.
- Ders düzeyinde yerilmektedir.
- 1,5-2 aylık bir süreçte tamamlanmaktadır.

Kalite etiketi veya akreditasyon hizmetlerinin maliyeti alınacak akreditasyonun türüne, eğitim kurumunun büyüklüğüne ve akreditasyonu veren kuruluşun ücret politikasına göre farklılık göstermektedir; ödenecek ücretin 3.000 dolardan 50.000 dolara kadar değişebileceği söylenebilir.

Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kullanılan Ölçütler

Kalite güvencesi dokümanları genellikle ortak öğeler içermekte; birçoğu politika ve planlama, insan kaynakları, öğrenme ortamları, öğrenci desteği ve başarının değerlendirilmesi öğelerinin önemi vurgulanmaktadır (Belawati, 2010). Middlehurst (2001), akreditasyon ve kalite değerlendirmelerinde program tasarımı ve sunumu, misyon, altyapı, ders yapısı ve geliştirilmesi, içerik, öğrenci desteği, öğretim elemanı desteği, başarının değerlendirilmesi, öğrenme çıktıları, program değerlendirme gibi öğelerin önemli olduğunu; ancak uzaktan eğitimde bu öğelerin her birinin daha fazla önem taşıdığını belirtmektedir. Jung ve Latchema (2007) göre AvUÖ'de kurumsal kalite güvence prosedürlerinin genellikle planlama, yönetim, ders tasarımı, geliştirilmesi ve sunumu, öğrenci destek sistemleri, başarının değerlendirilmesi ve teknoloji uygulamaları gibi unsurları içerdiğini ve genelde öğretim tasarımı öğesine özellikle daha fazla önem verildiğini belirtmektedir. Hail (2003) ise AvUÖ akreditasyonunda geleneksel eğitimin akreditasyonundan farklı olarak dikkate alınması gereken temel öğelerin öğretim programı, öğrenci desteği ve değerlendirme olduğunu söylemektedir.

AVUÖ'DE KALİTE GÜVENCESİ VE AKREDİTASYON UYGULAMALARININ GELECEĞİ

AvUÖ'de geçmişte ve günümüzde gerçekleştirilen kalite güvencesi ve akreditasyon uygulamaları temelde örgün eğitimdeki uygulamalarla benzerlik gösterse de, AvUÖ'de teknoloji geliştikçe uygulamaların çeşitliliği artmakta ve bu çeşitlilik, kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerinde zamanla yeni yöntem ve yaklaşımların ortaya çıkmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu yeniliklerden biri, AvUÖ'de çevrimiçi uygulamaların artmasına paralel olarak akreditasyon faaliyetlerinin de çevrimiçi ortamlara taşınmaya başlamasıdır. Örneğin, AvUÖ'de akreditasyon sürecinde gerçekleştirilen ekip ziyareti ile inceleme yerine kurum, program veya ders çevrimiçi olarak uzak-

tan incelenebilmektedir. E-xcellence Kalite Etiketi ve QM Etiketi uzaktan inceleme imkânı sunan çok az sayıda kalite güvencesi ve akreditasyon araçlarından ikisidir. Gelecekte bu tür uygulamaların daha fazla yaygınlaşmasının; hatta tüm akreditasyon sürecinin Öğrenme Yönetim Sistemlerine benzer şekilde Akreditasyon Yönetim Sistemleri aracılığıyla tamamen çevrimiçi olarak yürütülmesinin söz konusu olabileceği söylenebilir. Bu sayede akreditasyon prosedürlerinin yarattığı iş yükünün ve kâğıt kullanımının azalması; sürecin daha etkili ve verimli hale getirilmesi mümkün olabilecektir.

Geleneksel eğitimde yıllardır verilen kurum ve program düzeyinde akreditasyonun yanı sıra, son birkaç yılda AvÜÖ ile birlikte ders düzeyinde kalite güvencesi ve akreditasyon kavramı gündeme gelmiştir. Çevrimiçi derslerin daha kaliteli hale getirilmesi amacıyla gelecekte derslere yönelik kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetlerine olan gereksinimin artacağı söylenebilir. Yeni tartışılmaya başlanan ve önümüzdeki yıllarda araştırmacıların ilgisini çekebilecek bir diğer konu ise Kitleli Açık Çevrimiçi Derslerde (Massive Open Online Courses-MOOCs) kalite güvencesinin nasıl sağlanacağı ve akreditasyon faaliyetlerinin nasıl yürütülmesi gerektiğidir. Bu tür dersler çoğaldıkça yeni kalite güvencesi ve akreditasyon araçlarının geliştirilmesine gereksinim olacaktır.

SONUÇ

AvÜÖ alanında kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetleri henüz gelişme aşamasındadır. Marginson'un (2002) belirttiği gibi, AvÜÖ'yi yüz yüze eğitimin bakış açısıyla değerlendirmek, elektronik uzaktan eğitimin değerlendirilmesi için kullanılacak araçların geliştirilmesinde gecikme yaratmıştır. Ancak, AvÜÖ kendine özgü kavramlara, kuramlara, ilkelere, yaklaşımlara ve uygulamalara sahip; disiplinler arası ve bağımsız bir bilim dalıdır. Kökeni 19. yüzyılın sonlarına dayanan, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren daha yaygın uygulamalarına rastlanan AvÜÖ, önce özellikle yönetim, iletişim, öğrenme psikolojisi, teknoloji, mühendislik gibi farklı alanların kavramlarını kullanmış; sonra kendi kavramlarını ve kurallarını ortaya koymuştur (Aydın, 2011). Bu açıdan, öğrenme çıktıları örgün eğitimle aynı olsa bile kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetleri için AvÜÖ'nin özellikleri dikkate alınarak AvÜÖ alanına özgü birtakım farklı ilke ve yöntemlerin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına gereksinim bulunmaktadır. Jung (2005), AvÜÖ uygulamalarının kalitesinin geliştirilmesi için bütüncül bir kalite güvencesi yaklaşımına ve sağlam bir kalite güvencesi çerçevesine gereksinim olduğunu vurgulamaktadır. Bütüncül yaklaşım, tüm kalite öğelerinin bir sistem oluşturması anlamına gelmekte; bir kalite öğesinde meydana gelen değişiklik, genelde diğer kalite öğelerinde de değişiklik yapılmasını gerektirebilmektedir (E-learning Quality, 2008). AvÜÖ'de teknoloji ve kullanılan yaklaşımlar sürekli değişme potansiyeline sahip olduğundan, kalite güvencesi ve akreditasyonda kullanılan standartların, araçların ve yöntemlerin alanın değişen gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde dinamik olması ve akreditasyon kuruluşları tarafından sürekli güncellenmesi gerekmektedir (Mariasingam, 2005).

KAYNAKÇA

- Alstete, J.W. (2004). Accreditation matters: achieving academic recognition and renewal. *ASHE-ERIC Higher Education Report*, 30 (4). http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED501183&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED501183 (Erişim tarihi: 29.11.2012).
- Alstete, J.W. (2007). *College accreditation: managing internal revitalization and public respect*. New York: Palgrave Macmillan.
- Aydın, C. H. (2011). *Açık ve uzaktan öğrenme: öğrenci adaylarının bakış açısı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Anderson, D.; Johnson R. ve Milligan, B. (2000). *Quality assurance and accreditation in Australian higher education: an assessment of Australian and international practice*. Avustralya: Commonwealth of Australia, http://www.dest.gov.au/archive/highered/eipubs/eip00_1/fullcopyOO_1.pdf (Erişim tarihi: 26.05.2013).
- Belawati, T. (2010). *Quality assurance. Policy and practice in Asian distance education*. (Ed:T.Belawati ve J.Baggaley). New Delhi: SAGE, ss. 49-60.
- CHEA. (2002). *Accreditation and assuring quality in distance learning*. Washington: CHEA. http://www.chea.org/pdf/mono_1/accred_distance_02.pdf (Erişim tarihi: 16.05.2009).
- CHEA (2006). *Chea At-a-glance*. Washington: CHEA. [http://www.chea.org/pdf/chea_glance_2006.pdf#search=chea at a glance](http://www.chea.org/pdf/chea_glance_2006.pdf#search=chea%20at%20a%20glance)” (Erişim tarihi: 10.05.2013).
- Coffey, K.R. ve Millsaps, E.M. (2004). *A handbook to guide educational insitutions through the accreditation process: the ABCs of accreditation*. Lewiston, New York: The Edwin Mellen Press.
- DETC. (2013). *Accreditation handbook (6. baskı)*. Washington, D.C.: DETC AccreditingCommission. [http://www.detc.org/accreditationhandbook/2013/2013_AC_Handbook\(013113\).pdf](http://www.detc.org/accreditationhandbook/2013/2013_AC_Handbook(013113).pdf) (Erişim tarihi: 14.02.2013).
- Dondi, C. ve Moretti, M. (2007). *E-learning quality in European universities: different approaches for different purposes*. http://unique.europace.org/pdf/WPI-report-v5_FINAL.pdf (Erişim tarihi: 19.06.2013).
- Eaton, J. S. (2002). *Assuring Quality and Accountability in Postsecondary Education: Assessing the Role of Accreditation*. <http://archives.republicans.edlabor.house.gov/archive/hearings/107th/21st/accreditation10102/eaton.htm> (Erişim tarihi:10.04.2013).
- Eaton, J. S. (2008). *Accreditation and recognition in the United States*. Washington, D.C.: CHEA. http://www.chea.org/pdf/Accreditation_and_Recognition_PP_Sept08.pdf (Erişim tarihi: 05.05.2013).

- E-Learning Quality (2008). *Aspects and criteria for evaluation of e-learning in higher education*. Stockholm: Swedish National Agency for Higher Education.
- El-Khawas, E. (2001). *Accreditation in the USA: origins, developments and future prospects*. Paris: IIEP-UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001292/129295e.pdf> (Erişim tarihi: 14.05.2013).
- ENQA. (2005). *Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area*. http://www.eqar.eu/fileadmin/documents/e4/050221_ENQA_report.pdf (Erişim tarihi: 23.05.2013).
- Feasley, C. ve Bunker, E. L. (2007). A history of national and regional organizations and the ICDE. *Handbook of distance education*. (Ed: M.G. Moore). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc, ss. 15-29.
- Flango, V. E. (2000). *Distance education accreditation standards according to the regional accreditation commissions*. Illinois: Southern Illinois University, http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1a/06/c8.pdf (Erişim tarihi: 29.05.2013).
- Gola, M. M. (2004). Premises to accreditation: a minimum set of accreditation requirements. *Accreditation Models in Higher Education: experiences and Perspectives*. (Ed: P. Di Nauta, P.L. Omar, A. Schade, ve J.P. Scheele). Helsinki: ENQA, ss. 25-31. <http://www.enqa.eu/files/ENQAmodels.pdf> (Erişim tarihi: 19.05.2013).
- Hall, J. W. (2003). Networked learning, convergence and accreditation: is it time for global standards? *Planning and management in distance education*. (Ed: S. Panda). London: Kogan Page Limited, ss. 253-261.
- Hamalainen K.; Haakstad, J.; Kangasniemi, J.; Lindeberg, T. ve Sjölund, M. (2001). *Quality assurance in the Nordic higher education: accreditation-like practices*. Helsinki: ENQA. <http://english.eva.dk/publications/publications-in-english/?bstart:int-20&-C=> (Erişim tarihi: 18.11.2011).
- Handbook. (2009). *Assessment and accreditation of open and distance learning (ODE) Institutions*. Hindistan: Distance Education Council and Indira Gandhi National Open University.
- Harclerod, E F. (1980). *Accreditation: history, process and problems*. Washington, D.C.: AAHE-ERIC/Higher Education Research Report, 6. <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/contentstorage01/0000019b/80/39/85/a6.pdf> (Erişim tarihi: 5.05.2013).
- Harvey, L. (2004). The power of accreditation: views of academics. *Accreditation models in higher education: experiences and perspectives*. (Ed: P. Di Nauta, P.L. Omar, A. Schade ve J.P. Scheele. <http://www.enqa.eu/files/ENQAmodels.pdf> (Erişim tarihi: 19.03.2013).

- Hope, A. (2005). Quality, accreditation and recognition: issues in the delivery of transnational education. *Trends and issues in distance education: international perspectives*. (Ed: Y.L.Visser, L. Visser, M.Simonson ve R. Amirault). Greenwich, Connecticut: Information Age Publishing.
- Jung, I. (2005). *Innovative and good practices of open and distance learning in Asia and the Pacific*. APEID, UNESCO Bangkok Occasional Paper Series: Paper No. 3. <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001529/152961e.pdf> (Erişim tarihi: 05.03.2013).
- Jung, I. ve Latchem, C. (2007). Assuring quality in Asian open and distance learning. *Open Learning*, 22(3), 235-250.
- Kanwar, A. ve Koul, B. N. (2007). Quality assurance and accreditation of distance higher Education in the Commonwealth of Nations. *Higher education in the world 2007: accreditation for quality assurance: what is at stake?* GUNI Series on the Social Commitment of Universities 2. New York: Palgrave Macmillan, ss. 154-158.
- Kilfoil, W. R. (2007). Acquiring accreditation in distance learning. Commonwealth of Learning Knowledge Series. [www.col.org/SiteCollection Documents/KS2007 Acquiring-Accreditation.pdf](http://www.col.org/SiteCollection/Documents/KS2007Acquiring-Accreditation.pdf) (Erişim tarihi: 15.04. 2013).
- Kirkpatrick, D. (2012). Quality assurance and accreditation for distance education in the United Kingdom. I. Jung & C. Latchem (Eds.), *Quality assurance and accreditation in distance education and e-learning: models, policies and research* (pp. 69-78). Newyork, NY: Routledge.
- Latchem, C; Özkul, A. E.; Aydın, C.H. ve Mutlu, M. E. (2006). The open education system, Anadolu University, Turkey: e-transformation in a mega-university. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 21(3), 221-235. <http://dx.doi.org/10.1080/02680510600953203> (Erişim tarihi: 08.05.2013).
- Lezberg, A. K. (2007). *Accreditation: quality control in higher distance education. Handbook of distance education*. (Ed: M. G. Moore). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, ss. 403-418.
- Loane, S. (2001). *Distance education and accreditation*. Washington, D.C.: ERIC Clearinghouse on Higher Education, <http://www.ericdigests.org/2003-1/distance.htm> (Erişim tarihi: 26.03.2013).
- Marginson, S. (2002). International quality review: values, opportunities, and issues. *Major Papers Presented to the CHEA 2002 International Seminar*. Washington, D.C.: CHEA, ss. 17-34.
- Mariasingam, M. (2005). *Quality criteria and benchmarks for online degree programs*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Wisconsin: University of Wisconsin-Madison.

- Michavila, E & Zamorano, S. (2007). Accreditation in the European Higher Education Area. *Higher education in the world 2007: accreditation for quality assurance: what is at stake?* GUNI Series on the Social Commitment of Universities 2. New York: Palgrave Macmillan, ss. 246-259.
- Middlehurst, R. (2001). *Quality assurance and accreditation for virtual education: a discussion of models and needs*, www.unesco.org/education/studyingabroad/.../middlehurst.doc - (Erişim tarihi: 05.02.2013).
- Moore, M. G. ve Kearsley, G. (2005). *Distance education: a systems view*. Canada: Wadsworth.
- Özkul, A.E. ve Latchem, C. (2011). Progress towards assuring quality in Turkish distance education. 25. *Asya Açık Üniversiteler Birliği (AAOU) Yıllık Konferansında*. sunulan bildiri. Malezya: Wawasan Açık Üniversitesi.
- QAA (2004). Section 2: collaborative provision and flexible and distributed learning. *Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education*. İngiltere: QAA. <http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/codeOfPractice/section2/collab2004.pdf> (Erişim tarihi: 18.05.2013).
- Saba, F. (2003). Distance education theory, methodology, and epistemology: a pragmatic paradigm. *Handbook of distance education*. (Ed: M. G. Moore ve W. G. Anderson). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, ss. 3-20.
- Sanders, J. B. (1959). Evolution of accreditation. *Accreditation in higher education*. (Ed: L. E. Blauch). Washington, D.C.: United States Government Printing Office, ss. 9-14.
- Sanyal, B.C. ve Martin, M. (2007). Quality assurance and the role of accreditation: an overview. *Higher education in the world 2007: accreditation for quality assurance: what is at stake?* GUNI Series on the Social Commitment of Universities 2. New York: Palgrave Macmillan, ss. 3-17.
- Scheele, K. (2004). Licence to kill: about accreditation issues and James Bond. *Accreditation models in higher education: experiences and perspectives*. (Ed: P. Di Nauta, P.L. Omar, A. Schade ve J.P. Scheele). Helsinki: ENQA. <http://www.enqa.eu/files/ENQAmodels.pdf> (Erişim tarihi: 19.03.2013).
- Schwarz, S. ve Westerheijden, D. (2004). *Accreditation and evaluation in the European higher education area*. Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Selden, W. K. (1960). *Accreditation: a struggle over standards in higher education*. New York: Harper&Brothers.
- Stella, A. ve Granam, A. (2004). Quality assurance in distance education: the challenges to be addressed. *Higher Education*, 47, 143-160.

- Thorpe, M. (2003). *External control and internal quality assurance. Planning and management in distance education.* (Ed: S. Panda). London, UK: Kogan Page Limited, ss. 219-228.
- USDE (2006). *Evidence of quality in distance education programs drawn from interviews with the accreditation community.* U.S. Department of Education, Office of Postsecondary Education. <http://www.ysu.edu/accreditation/Resources/Accreditation-Evidence-of-Quality-in-DE-Programs.pdf> (Erişim tarihi: 15.05.2013).
- Welch, T. ve Glennie, J. (2005). An overview of quality assurance in distance education in South Africa. *Designing and delivering distance education: quality criteria and case studies from South Africa.* (Ed: T. Welch ve Y. Reed). Güney Afrika: NADEOSA, ss. 5-17. <http://www.nadeosa.org.za/Resources/Reports/NADEOSA%20QC%20Section%201.pdf> (Erişim tarihi: 16.06.2013).
- Wellman, J. (2000). Point of view: accreditors have to see past learning outcomes. *The Chronicle of Higher Education*, p. B20. chronicle.com/weekly/v47/i04/04b02001.htm - 8k - (Erişim tarihi: 15.03.2013).
- YÖK. (2007). Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi Ankara: Yükseköğretim Kurulu. http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/lang,tr_TR/ (Erişim tarihi: 15.04.2012)
- YÖK. (2009). *Türkiye yükseköğretim ulusal yeterlilikler çerçevesi ara raporu.* Ankara: Yükseköğretim Kurulu, <http://bologna.yok.gov.tr/files/lfd58513c8ad79fe43ca1b7c1adc4a8b.pdf> (Erişim tarihi: 15.04.2012).
- <http://www.sacscoc.org/pdf/commadap.pdf> (Erişim tarihi: 25.06.2013)
- <http://www.detc.org/> (Erişim tarihi: 10.04.2013)
- <https://www.efmd.org/accreditation-main/cel> (Erişim tarihi: 25.06.2013)
- <http://www.abet.org/online-programs/> (Erişim tarihi: 25.06.2013)
- http://www.icde.org/en/icde_news/ODL+quality+issues+in+Africa.b7C_wtbS30.ips (Erişim tarihi: 26.06.2013)
- <http://www.eadtu.nl/e-xcellencelabel/> (Erişim tarihi: 20.06.2013)
- <http://www.qualityfoundation.org/unique-certification/> (Erişim tarihi: 01.05.2013)
- <http://efquel.org/certificates/> (Erişim tarihi: 01.05.2013)
- http://www.icde.org/en/icde_news/Quality+Reviews++s+a+services+for+institutions.b7C_wJHWXL.ips (Erişim tarihi: 25.06.2013)
- <https://www.qualitymatters.org/about> (Erişim tarihi: 25.06.2013)